

AZ ELŐFIZETÉS ÁRA:

Egy évre 8 korona.

Fél évre 4 korona.

Negyed évre 2 korona.

Egyes szám 10 fillér.

MAROS

POLITIKAI LAP

HIRDETÉSEK ÁRA:

Egyszeri hirdetés soronkint

20 fillér. Többszöri 16 fillér

Apró hirdetés egy szó 4 fillér.

Nyilttér sora 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG:
Baró Erdélyi-utca 1590.FELELŐS SZERKESZTŐ:
Cseresnyés Antal.KIADÓHIVATAL:
Gaal László, Főtér.

Austria fölénye.

II. József császár, a lángelméjű uralkodó öt betűben szerette megjósolni Austria jövődjét. Levelezéseiben, okmányain ott állott a titokzatos öt betű: a. e. i. o. u. mint egy nemesi jelvény büszke symboluma. Midőn egyizben kormányának tagjai a betűk jelentőségét fürkészték, így magyarázta meg nekik:

Austria Erist In Orbe Ultima. A minek magyar értelme körülbelől annyit jelent, hogy Austria állani fog az idők végeztéig. (Szó szerint: Austria legutólsónak marad a világon.)

Hogy mennyiben fog e császári jóslat beválni, azt hiába kutatjuk; a mai állapotban mindössze az a végtelenül leverő és szomorú, hogy Austria a történelem porondján elébe vágott Magyarországnak.

E héten oszlott fel Bécsben a birodalmi gyűlés s a császári parancs elrendelte az új választások kiírását. **Ez az új választás pedig már az általános és titkos választói jog jegyében fog megszületni** úgy, a mint azt a Reichsrath utolsó ülészámban törvényerőre emelte.

Tagadhatatlan, hogy az osztrák birodalmi gyűlés legveszedelmesebb ellensége Magyarországnak. Ez a

polyglott gyülekezet, mely marakodásban, denunciálásban, az emberi becsülés lehurrogásában annyiszor kihívta maga ellen Európa figyelmét és megbotránkozását: mindig egy test, egy lélekként állott össze, ha Magyarország ellen viselendő gazdasági harc megüzenéséről volt szó. Akkor a cseh, lengyel, horvát és német egy testvér lett s leküzdve az egymás iránt érzett ellenszenvet, egész erejüket oda koncentrálták, hogy hazánk egy jöttányi sikert, egy parányi előnyt se vivhasson ki Austriával szemben.

Könnyű győzelmük volt rendszerint. A mi függetlenségi eszméket hirdető, de nem követő vezérembereink csak azon törték magukat, hogy a pártoskodás, gyűlölködés találjon zsiros talajt a magyar földön. **Egymásnak uszítani az embereket, felforgatni családokat és társadalom békéjét:** tapló agyvelejük erőlködésének ez az egyetlen eredménye.

S mikor sikerült nekik egy kormányzati rendszert ázsiai vandálizmussal elsöpörni, akkor jobb hiányában, üdvös alkotások helyett, egymásra törnek, egymást mardossák.

Jó osztrák szomszédaink csak mosolyognak rajtunk. És cselekszenek. És dolgoznak.

Mert mialatt szabadalmazott vezéreink fennen hirdetik függetlenségi eszméiket, a közéleti tisztaságot és egyéb hangzatos frazeologiai semmittevést, de csinálnak tulipán népvásárt a tisztességes kereskedelem rovására; csinálnak nemzeti színű gyűszűprimadonnát, hangversenyt és pezsgős magyar bálakat: jól tartanak persze közkölségen, angol és francia vendégeket, akik erős gyomorhuruttal kénytelenek szeretett hazánktól megválni: addig az osztrák csendben megcsinálta az általános és titkos választói jogot s néhány hét múlva már ezen az alapon járul a szavazó urnák elé Austria népe.

Vajjon meg van-e a mi törvényhozásunkban a készség, hogy ezen paktumbeli kötelezettségének eleget tegyen? Az előjelekből ítélve, alig hisszük. A nagy kabinet ezidő szerint még mindig csak a statisztikánál tart. Összead, kivon, szoroz és oszt. Akár csak egy normálista tanuló. Ugyan mi a csudának pazarolja amugy is vékony képességét erre a munkára, midőn az a bizonyos paktum szerint, ugyis csak a Fehérváry-kormány által pontosan egybeállított adatok szerint kell a választói jogot megvalósítani.

Tudják ezt jól Andrássy és Apponyi s épen ezért félnek tőle. Halo-

A „MAROS” TARCAJA

A rivierai pálmák alatt.

— A Maros eredeti tárcája. —

Irta: Petronius.

Monte-Carlo, január 22.

A hol a savoyai alpok hegláncolata erdős szikláival lehanyatlak a földközi tenger hajjaira, fekszik a Riviera balzsamos levegőjű gyógyvidéke, a Riviera di ponente. Genuától kezdve már pálmáligetek között halad, szorosan a tenger partjain kigyózó vonat, de a vidék szépsége teljes pompájában ott bontakozik ki legelőbb, a hol a kis Ventiniglia patak elhatárolja Olaszországot a francia földtől.

Vadon nő a tenger partjain a nálunk üvegházban dédelgetett aloe és datolya pálma s az apró, kockákra osztott hegyháti gazdasági kertek a kaktus húsos bokraival vannak egymástól elválasztva.

A francia földön Mentone az első álomlás. A tüdőbetegek, a sorvadó emberiség paradicsoma. A tenger sós párázata, a levegő sűrű ozontartalma ha nem is gyógyulást, de megváltó könnyebbülést szerez az élni vágyó, sápadt betegnek. Illatos, virágzó olajfák alatt szívják be az éltető levegőt s a hűvösebb est beálltával a fényesen berendezett szállók halljaiban találják fel a kényelem és megnyugvás perceit.

Mentone felett nyulik ki erdős hegyhá-

tával Cap Martin, boldog emlékü királynőnk Erzsébet kedvenc téli tartózkodási helye. Parkirozott, virágzó olajfakkal sűrűn beültetett erdejében gondozott sétányok vezetnek a hegy csúcsáig, hol a mélységben a haragvó földközi tenger zuhogó hullámai verdesik, szagatják szüntelenül a part sziklás párkányzatát.

Tiszta, derült időben mérföldekre látszik a Riviera di ponente zöldelő partvidéke, jobbra pedig pompás palotáival, az esti órákban káprázatosan kivilágított tereivel sétányával felvillan a moncai fejedelemség gyöngye, Monte-Carlo.

A ki ezelőtt 15—20 évvel járt a monte-carlo-i kaszinóban, csak nagy röstelkedve, bizalmas körben tett említést erről az utazásról. Monte-Carlo neve egyértelmű volt a teljes anyagi és erkölcsi pusztulás fogalmával. És úgy gondoltak erre a távolban rejlő ismeretlen csodára, mintha a föld minden gonoszsága e helyen esküdtött volna össze az emberiség megrontására.

Hát annyi igaz, hogy Monte-Carloban játékkerem is van. De ha ez a tengernyi idegen, mely ott megfordul s a tél viszonyosságai ellen enyhe oltalmat keres, mind a játékkerem kedvéért özönlenék oda, úgy tiz ilyen épület sem volna elégséges befogadásukra.

Mert a világ minden tájékaról ide se-reglett vendégek tulnyomó része ma már egyéb szórakozást keres és talál is, mint a roulette és trente et quarante.

A kis fejedelemség alig negyven év

alatt valóságos földi paradicsomot varázsolt a kietlen sziklák helyére. Délszak minden növénye buján terjeszti örökzöld lombjait a sétányok útjaira s forró égöve színpompás virágok harmonikus szépségben díszlenek a művészi kézzel egybeállított csoportozatokban.

Mikor nálunk hó és jég borítja be az anyaföldet, akkor itt legenyhébb a meleg napsugár. A széles tengerparti terasszon összevegyül a kozmopolita vendégsereg s a délutáni és esti órákban tökéletes művészi hangversenyeken vehet részt. M. Vijalet vezetése alatt áll a monte-carlo-i symphonikus zenekar, s a nagy siker, mely egy-egy opera újdonság bemutatása után az egész világot bejárja, igazolja a zenekar magas művészi színvonalát.

A Palais des Beaux Art csarnokaiban állandó múkiállítás van. Angol, francia és német mesterek remekművei mellett Olaszország rendszerint szobraival ér el nagyobb sikert, s az óriási vagyonu amerikai és angol nábobok gyakorta horribilis áron vásárolják meg a kiállított műveket.

Valamivel lejjebb fekszik a tennis grand, hol a téli hónapokban nemzetközi versenyre gyűlnek össze e szép sport művelői. Cséry Lajosné bájos és ügyes leányai már két ízben ragadták el e versenyeken az első díjat, melynek birhatásáért Európa leghíresebb tenis játékosai versengenek.

Innen egyenesen huzódik le az aszfalt-sima makadam ut a híres kaszinói épülethez

gatják máról holnapra, míg csak be nem következik az alkalmas időpont, melyben ezt a reformot felhasználhatják egy fényes nemzeti bukás népszerű kiaknázására.

Van egy osztrák szellemi haladás és a magyar retrograd irányzatnak egy veszedelmes ütköző pontja is, abban az esetben, ha e reformmal sikerül Austriában egy egységes jellegű parlamenti helyzetet teremteni.

Abban a percben, a mint Austriában az egységes parlament állandó tényezővé lett, kemény ellenféllel kell számolnunk. Itt van a kiegyezés ügye, melyben Austriával mint tárgyaló felek állunk szemben.

És elfog érkezi a katonai kérdések aktualitása. E kérdések eldöntésénél igen erősnek kell lennünk, hogy a parlamenti egységgel és tudással felfegyverkezett Austria felül ne kerekedjék az osztályuralom ezer féle külön érdekszála által meggyötört és elgyengült parlamentünk felett.

Sajnos, hogy ma már csaknem minden józanul gondolkodó polgár elveszítette bizalmát a magyar törvényhozás termelő képességében; hiszen egyebet sem csinál a parlament, csak erőpróbákkal és szócsatával elzárja az üdvös munka útját.

Legalább is ezt a mérleget mutatja egy esztendei működése.

Vigyázzunk, hogy József szászárjelmondata ne a mi romlásunkkal szerezze meg Austriának az örökös földi imperiumot.

VERITAS.

A párisi operaház tervezője Garnier emelte e fejedelmi épületet, melynek márványoszlopos atriumából van a belépő a színház belsejébe is. Az emelet magasságában márvány oszlopos folyosó szalad körűs az arany mozaikkal kivert falakat bájosabbnál bájosabb freskók ékesítik. Jobb oldalon buffet van felállítva, melyet a hotel de Paris konyhája lát el a legváltozatosabb inyencségekkel.

Az atrium előtt vannak az irodai helyiségek. Itt kell jelentkezniök azoknak, akik első ízben kívánnak szerencsét próbálni a roulette kerekén. A felvétel, ha férfi jelentkeznek, egyszerű igazolás után hamar readbe jön; nőknél kissé hosszadalmasabb az eljárás. De kifogást ekkor se igen támasztanak, főleg, ha a nő csinos és ruházata előkelő szabó kezére vall. Ha a jelentkező hölgy a nemzetközi mondain világába tartozik, szívesen is látják s játszva kapja meg a látogatási engedélyt.

Reggel 10 órakor nyílnak meg a belső termek ajtói s nyitva állanak éjjeli 12 óráig.

Az ugynevezett „nagy játékosok“ akik nem szívelik a női assistentiát és az előre kidolgozott „systema“ megjátszásához nyugalmat kívánnak, rendszerint a reggeli órákban jelennek meg a játékasztalok előtt.

Ebben az időben még nyugszik a mondainek világa és szertelen kellemeskedésével nem zavarja a komoly játékosok fontos kalkulálásait.

De erről az idegizgató, mozgalmas életéről egy későbbi levelemben fogok beszámolni.

Politikai széljegyzetek.

Miért berzenkedik az „Alkotmány“?

Az agyon boldogított haza városai és falvai, egy igen olcsó, hasznos és kiadós méltóságot eszeltek ki, midőn a mindenkor kormány tagjaitól kezdve a községi felfújt potentátókig megválasztanak egy nekik esetleg hasznot hajtó egyént diszpolgárnak. Nem kell hozzá más, mint egy lelkesen voksoló képviselőt, — pénzbe nem kerül, — egy iv diósgyőri papir és egy közköltésen utazó küldöttség. Rendszerint ez utóbbi jár legjobban, mert az ünnepeket kötelességtudóan megvendégeli a deputációt, a kik így jólakva rogyásig ünnepelek a halhatatlanná avatott diszpolgárt. Esztergom városa se akart hátrább maradni társainál s egy eszmő ministert megtett diszpolgárnak. Hogy, hogy nem, de valahogy csak kimaradt a lajstromból Zichy Aaldár gróf, a néppárti a latere minister. Hát ezen szörnyű mód felháborodott a néppárt lapja, az „Alkotmány“ s egy kemény kirohanásban meg lekezteti Esztergom városát, hogy nem oda Buda, piszkos dolog a képviselőtől, mikor Zichy Aladár grófról a katolikus város megfeledezett. Hát a derék „Alkotmány“ is megfeledezett valamiről. Arról, a mit Aquinó bölese, a Thoms doktor angelicus ír. S ha már keresztényi szeretet vezérli tollát, ne zsörtölődjék ilyen lappáliák felett, hanem halgassa és szívelje még az aquin böles szavait. Vanitas vanitatum et omnia vanitas. — Hiuságok hiusága és minden csak hiuság. Ha e szavakat eszébe tartja talán elmúlik a kedve ilyen éretlen berzenkedéstől.

Az államvasutak mizériái.

Az eddigi kormányzat, melyet a koalíció bukott rendszernek szeret titulálni, kiváló gondosságot helyezett arra, hogy a magyar államvasutak minden forgalmi igénynek tökéletesen megfeleljenek. Nem is volt mulasztása eddig ezen a téren s a M. Á. V. legjövendőbb forrása volt államgazdasági kormányzatunknak. Alig, hogy kiűtött az új rendszer, kezdett meg rokkanni a vasutakba helyezett megbízhatóság. Előbb lépten nyomon kisiklások összeütkezések rémitgették az utazó közönséget, majd megfeneklett az áruszállítás s most a határidőhöz kötött gabona és termény rakományok szanaszét vesztegelnek az ország különböző apró állomásain. Nincs vagon! sietett lármáznia a koalíciós sajtó, a darabontok kiadták Olaszországnak. Hát ez az állítás nem igaz. Maga a „Pesti Hírlap“ is beismeri, hogy igenis van elegendő vagon, nagyrésze jól megrakva árukkal s éppen ezek a vagonok nem irányíthatók rendeltetési helyükre. Hol van tehát a baj? A gépezet megromlott, de okát hasztalanul kutatjuk mi laikusok. De hát hol van Kossuth, az okleveles mérnök és minister? Talán itt volna már az ideje annak, hogy a kegyelmes ur ne csak szabadjegyek bevonásával próbálkozzék a vasúti reformokat megvalósítani, hanem tudós diplomája segítségével iparkodjék mélyebben kutatni e bajok forrását. Ha ezen a téren tud csak valamelyes eredményt is elérni, bizonyára több elismerésre tarthat számot, mint a Polónyi-féle szemétdomb tisztogatásával. Elvégre is a vasutügy legfőbb resortja a kereskedelmi miniszternek s a nemzeti nagy aerában legalább is olyan zavartalan működését követelhetjük meg az államvasutaknak, mint az a régi rendszerben volt. Mert így a vasúti forgalomnak bekövetkezett züllése csak a kereskedelmi kormányzat eddig is tapasztalt tehetetlenségének adja újabb bizonyítékát.

Minden elveszett, de nem az energia.

A becsületes és vakmerő cowboyok hatalmas munkát végeztek, midőn a kanadai őserdő hickory-törzsét kidöntötték a miniszterek sorából. Komoly és rövid volt a finale, tapintatosan rendezte Apponyi, a játék mester. Hanem a mi nyomban utána követ-

kezett, az már programmon kívül csinált jelenetezés volt.

Hogy is volt csak az az izetlen, tragikomikus jelenet.

Polónyi egy széles gesztussal befejezvéen saját halotti marsát, kivonult. És ment utána hűséges bárdhordozója Ivor, a Kass. És felkelt Kossuth és ment Polónyi után.

És megcsokolá Polónyi Kossuthot és Kossuth Polónyit egyszer, kétszer, háromszor. És mindketten törülgették szemüket.

Mi volt ez a komédia? Ujra szükségét érezte annak Polónyi, hogy fel-fellobbanó színészi képességet fitogtassa? Lehet, hogy az elfojtott méreg kisajtolta a düh könnyeit szeméből; de mire való volt azt csókokkal diszítani? Nem keressük ennek a színész főgáznak rugóit, csak arra utalunk, hogy többnyire vészes következmények előjele az, mikor magas poleon álló férfiak csókadással iparkodnak alig palástolható érzelmeik felett uralkodni.

III. Bonaparte Napoleon 1869-ben vendégül látta muetti kastélyában I. Vilmos porosz királyt. Mire az udvari ünnepek zajos napjai elmúltak, ők is felette szívélyesen váltak el. És Vilmos király megcsokolta Napoleont háromszor. És három év múlva Vilmos császár a diadalmasan meghódított Párisban letaszította trónjáról III. Napoleont és kiűzette hazájából.

Nem tudjuk mire, képes Polónyi energiája. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy ember feletti munkára képes.

Mikor a lemondás napján Justh Gyula bizelgésből, vagy éppen mert mást nem tudott mondani, azzal szolította meg Polónyit:

— Géza, pompás színben vagy!

Az exminister így felelt:

— Igen! — megtartottam az energiámat.

Jó lesz vigyázni tisztelt őrszemek, hogy ez a félelmetes energia ki ne lódítsa önöket a nagy kiinnal szerzett és göresős féltékenységgel őrzött hatalmi állásokból.

Ki van a soron?

Tiszta szerencse, hogy Wekerle megőrizte egy-két jó tulajdonságát, a mi még a régi rendszerből ragadt reája. A főbenjáró állások betöltésénél ugyanis súlyt helyez arra, hogy a jelölt birjon olyan képességgel és rátermettséggel, mely egy fontos állás betöltésénél elvégre is elsőrendű követelmény. Így járt el Wekerle az igazságügyministeri és államtitkári állások betöltésénél is, csak éppen azon kikötést tartja szem előtt, a mit a paktumból kifolyólag a pártközi megállapodás elébe szabott.

Annál undorítóbb volt a függetlenségi párt magatartása. A pártkörben három estén át valóságos hajtó vadászat folyt a gazdátlan koncok után. Ki van a soron? zugott végig a csatakiállítás a nekiváult táborban s a tömérdek éhes és öblös torok egymást kisebbítve, intriguálva, kapkodott a megüresedett állások után. Ki van a soron? Pozsgay a köpetlovag, Nagy Dezső, Laehne Hugó, Holló, Issekutz? Hajrá! neki a vadnak, a ki birja, marja . . . és kezdődött egy arepirító marakodás, melynél nem az érdem, a rátermettség, a tudás szolgál zsinnormértékül, hanem az: aki van a soron? Az okori barbar esorda nem vetette magát ilyen buta vadsággal a hadi zsákmányra, mint anogy a függetlenségi párt tülekedett most a kínáló állások körül.

Napról-napra világosabb lesz a nemzeti ellenállás szédelgésének célzata. Husz és valahány évig bolondítva az országot koplalt ez a párt, most kínálkozott az alkalom, hogy feneketlen gyomrát megtölthesse. És megcsinálta a nemzeti ellentállást, hogy egy kedvező pillanatban örök időre magához ragadja a husos fazekat.

Várjuk, lessük a magyar nép türelmét; várjuk, lessük azt a becsületes, igaz embert, a ki szembe mer majd szállani a Catilinával és végleg kiseprüzi őket a nemzet templomából.

Bécsi levél.

Egy régi szociológus állítás azt tartja: hogy valamely nép kulturfokát annak szappan fogyasztása határozza meg; és én azt hiszem, alig akad olyan ember, aki ezen megtestesült igazságot kétségbe vonja. Ha tovább szöjjük ezen gondolatot, még sok más egyebet is képesek vagyunk abból a tényből kihámozni. Ilyen gondolat társítás tehát a tisztaság, mely az egészségnek alapját képezvén: a tiszta ember csak jól fogja magát — legalább testileg — érezni. Azonban azt is állítják, hogy egészséges testben, egészséges lélek lakik. Ha ezen az alapon indulunk, akkor egy kis phantasiával kiszámíthatjuk azt, hogy az u. n. koalíciós hőseink, a nagy nemzeti vezéreink az ellentétben mennyi erkölcsi tőkét — akarom mondani szappant — használtak fel és rakároztak el, hogy ezen vezérek egyikének bukása, képes volt egymaga, országunkat az egész művelt világ előtt annyira bemocskolni, hogy a fertőtől és piszoktól áthatott közéletünk nagyon sokáig lesz megtisztítható! Nagyon természetes tehát az is, hogy itten ennek nagyon örülnek, mert egy erkölcsi dekadenciában szenvedő országgal könnyű elbánni! Amugy is nagyon kedvelt egyének itten a mostan a kormány tagjai; Kossuthot, — akit itten a mult delegációk alatt, in effigie, felakasztottak, — a legdelebb embernek tartják, aki képes lesz pártját egy örökké tartó vámszövetségbe bele vinni, stb, stb. Bezzeg nem szeretnék Széll Kálmánt meg Tiszát, aki nekik kemény legény volt, és a kik miatt sorba buktak a kormányok. Most minden másképp van, a szent koalíció uralma alatt, hála Istennek, nincsen ellenzék, nem csak a magyar parlamentben, de Bécsnek sincsen magyar ellenzéke, mert II. Wekerle kormánya, ez a fából való vaskarika, úgy táncol, amint a Burgban dudálnak. Otthon pedig nagyon furesa világ van most és miudannyszor, valahányszor a magyar nemzet belső viszályok — és mondjuk nyíltan — belső rothadási procesus folytán, meggyöngült. „Hinc ille lacrymae . . . Ezért a nagy öröm, mert az osztrák a politikai prestige vesztés Magyarországra felett könnyen fog uralkodni, és azt teljesen kizsákmányolni! Megsokszorozza a bécsieknek ezen örömét még az is, miután jóhiszeműen azt hitték, hogy a Kossuth párt többségből kialakult kormány, ha a tele torokkal hangoztatott programjukat beváltják: nyomban válságba jut az egész gyáripárk és kereskedelmük és Magyarország gyarmati helyzetéből kiszabadul. De midőn látták és tapasztalták azt: hogy ezen kormány milyen gyáván és tehetetlenül van a paktumhoz szegezve, melynélfogva még az olyan nagy hü-hóval kezdett és csuful megbukott tulipán svindlit is hirtelen, a Burg parancsára, lefujni kellett és azóta is a Polónyi botrányon kívül, egyik erkölcsi vereség a másik után éri és egyáltalában véve, még azon átmeneti intézkedéseket sem hajtja végre, amire kötelezve van, a sok személyi ügyek miatt, az igazi reformokhoz nyulni sincsen ideje — se hajlama — hát ilyen körülmények között hogynem örülnének Bécsben a magyar állapotok ilyen változásán, mely után ők biztos baleseteket fogván, könnyű dolog lesz velök az

egyezséget megkötni. A bécsi politikának pedig az egyezés megkötése a legfőbb!

Miután az immár bezárt országgyűlés az általános titkos és községenkénti választási törvényt, oly csodálatra méltó gyorsasággal és egyetértéssel szerencsésen törvénybe iktatták; az új választások eredménye mellett politikába, csak még a magyarokkal való egyezés foglalkoztatja, más egyébbel a világon nem gondolnak! Mert bár háromszáz éves iparral dicsekednek és így meglehetősen tiszta és reális alapjuk van, a magyar gyarmat nélkül soká nem bírnák ki, minélfogva bárki könnyen megértheti, hogy akkor váltja be a 48-as párt a főprogramját, t. i. a különálló vámterületet, a mikor ő felsége, a magyar király, a Budapest felállított Kossuth szoborra sajátkezüleg koszorút fog helyezni!

Azon kezdem, hogy a bécsi nép nem is igen politizál. Sokkal több praktikus érzése és kedélye van, sem hogy idejét és étvágyát elrontsa! Az ő mottója „haladás és kultúra.“ Messze vinne azt még dióhéjban is vázolni, hogy mily eszközöket használ ennek elérésére. Csak az engem közelebről érdeklő kórház ügyről akarok néhány adatot felsorolni. Bécsnek 15 kisebb-nagyobb kórháza és számos sanatoriumai mellett van egy 125 éves legnagyobb kórháza, az u. n. „Wiener allgemeines Krankenhaus“ mely II. József császár idejében épült, akkori felfogás szerint, tömbrendszerbe. Ezen kórház körülbelül akkora területen fekszik, hogy nagyot ne mondjak, mint a makói „Bécs.“ Ezen kórház a szülészeti osztálylyal együttvéve 2600 ágyra van berendezve. De nem történelmi multja teszi ezen kórházat nevezetessé, noha benne Európának leghíresebb orvostanarai tartottak előadásokat, hanem azon csodálatos tény, melynélfogva ilyen régi épület, hogyan illeszkedett és illeszkedik bele még most is a modern higiénia követelményeibe, mely a mostani felszerelésben is mintaszerűnek, kifogástalannak mondható! És még is ki van reá mondva a halálos ítélet! Nehány év még és ezen világhírű kórház a bécsi tótok esküvőinek áldozata lesz! Egy két akkora területen, ahol jelenleg az elmebeteg kórháza van, a Lasarethgasseba már 3 gyönyörű pavillon készült el, és ezen minta után fog még 20 ilyen pavillon épülni és ezen 23 pavillonban szintén 2600 ágy lesz elhelyezve. mint amely szám az itteni viszonyoknak teljesen megfelel, de természetesen annyi üres hely van azonkívül ezen az óriási területen, hogy a szükséghez képest, akárhány pavillonnal megtoldhatják. A jelenlegi kórházban 300 orvos és tanár látja el a betegek gyógykezelését.

Ha Budapestet a jogászok városának nevezik, akkor Bécs bizonyára az orvosok városának nevezhető, miután körülbelül 4000 orvos nyomorítja a szenvedő emberiséget!

A betegségek gyógyításáról szólva, szabad legyen még az egészség fentartására szolgáló fürdőügyről is néhány szót elmondani. Bécs városának 20 népfürdője van, minden kerületben egy, a hol mindenki 10 fillér lefizetése mellett fürdőt és hozzá való ruhát kap, mindenütt egy férfi és egy női osztály. Borraival elfogadni tilos. Nagy

rend és tisztaság uralkodik itten, bár egyes közönség látogatja, a csendet néha megszakítja a „Lustige Witve“ egy-egy ismertebb dallamának eldudolása és a folyton ki-bejáró közönségnek ajtónyitogatása. Oly ügyes a berendezése, hogy aránylag kis területen 80 férfi számára fülkék elzárható szekrényvel van elhelyezve, azonban kádak nélkül, csupán langyosmeleg zuhanyokból áll a fürdő, azonban a célnak teljesen megfelel.

A „Vig özvegy“ című operettet említve, érdekes erről is egyet-mást elmondani. A bécsi színházakba járó közönség jegyeit előre veszi rendszeresen, miután pénztárnýtáskor már alig kap az ember jó helyet. Én is tehát előre váltottam a jegyet ezen előadásra, miután baráti körben arról értesültem, hogy Ormos ügyvéd nejével Bécsbe érkezik ezen előadás megtekintésére. A színházban beszéltek, hogy ezen szerencsés kezű Lehár — akit a bécsiek magyaroknak mondanak — eddigelé már vagy félmillió korona tantiémet kapott ezen darabja után. A „Theater an der Wien“ színházban ezen darabot 1905. évi december hó óta, egyfolytában játszik, és mi a 310-ik előadást láthattuk. Az előadás kifogástalan volt, és amint Ormos ügyvéd mondta, Pozsonyba sokat kihagynak a darabotól, attól eltekintve hogyan játszik; mert a mit a színpadi technika csak produkálni képes, az minden tekintetben a legkételetesebb és ami hámulni való: hogy Freumann—Günther nevű színészek, akik a főszerepet százszor és százszor játszották, az unottság és fáradtság legkisebb jele nélkül, oly tehető és élethű alakítást nyújtanak, hogy a legkételetesebb igényeket nemcsak teljesen kielégíti, hanem minden várakozást messze fölülmulja, úgy, hogy a kritika tehetetlenül elnémulni kénytelen. Épen ez a körülmény magyarázhatja aztán annak a titkát, hogy egy kétségtelen jó darab is csak akkor részül ily nagy pártfogásban, ha abban ilyen kaliberű színészek működnek!

Igaz ugyan, hogy a bécsi nép, ha napi munkáját elvégzi, estéit, szabad idejét ugyancsak felhasználja a mulatozásra; azonban ezen mulatságában is nagyon megfontolva jár el, sőt bizonyos rendszert követ, előre megállapítván a programját, melytől a világ minden kincseért sem tér el. Persze nekünk — magyaroknak — kiknek sok dolgunk soha nincsen, és így az idő becsét kellően nem értékeljük — ezen bécsi szokás furesának tűnik fel; de később rájövünk, hogyha — huncfut is a német — de azért okos, és nem sokára azon vesszük észre magunkat, hogy mi is követjük a példáját!

DR. R. T.

Osztály Uralom.

Kétségtelenül bebizonyított szomorú valóság ma már, hogy a magyar nép földönfutóvá lett saját szülőföldjén.

Kik tették hazátlanná, kik tették földönfutóvá, kik üzik ki arról a szent földről ezt a drága népet, mely a magyar nemzetet, a magyar fajt, a magyar gondolkodást, a magyar nyelvet ezer keserves esztendő égbekiáltó elnyomatása ellenére is fenntartotta? Világtengereken kik üzik át száz meg százezernyi számban, éhezéssel, szolgabírói brutalitással, csendőr golyókkal,

mint a duvadat, ezt a mi dolgos népünket, mely ezernyi szenvedése között is kétségbeesett szeretettel ragaszkodik a magyar földhöz, magyar nyelvéhez, magyar testvéreihez?

Német, tatár, török, szláv világhatalmak dulják talán szerencsétlen országunkat? Hódító csordák pusztítják a népet s rabolják el a nép millióinak betevő falatját? Avagy kérlelhetetlen dölyfös ellenség győtri, törli, zuzza a magyar nemzetet, gátolja a magyar nép gazdasági jobblétének növekedését, teszi lehetetlenné az ország gazdasági gyarapodását s haladását az európai művelődésben?

Nem! Idegen ellenség békében hagy. Idegen ellenség évtizedeken, évszázadokon át szünet nélkül, megszakítás nélkül nem győzheti a népet. Idegen ellenség ismer irgalmat, vannak pillanatai, midőn magába szállva, a feltámadó lelkiismeret megláttatja az elnyomott népben is az embert. Csak a dölyfös, önző uralkodó rétegek azok, akiknek nem száll szívökbe irgalom.

A jobbágytartó magyar nemesség ezer hosszú esztendőn át lelketlen önzéssel, irgalmat, emberi érzést nem ismerve zsákmányolta, leirhatatlan gazdasági nyomorúságba süllyesztette az országfenntartó, vagyongyarapító magyar népet. A jobbágygyal védte meg az országot, a jobbágygyal fizette meg a háború költségeit. A jobbágy fizette az állami közadókat, a deressel közigazgató vármegyéket, szolgabirokat, az országgyűlés nemesi követeit, a papokat, fizette a nemes tiszturakat, a hadsereget, a királyt, eltartotta a munkát megvető dologtalan nemeseket, papokat, egyházakat.

Bárhol ütjük fel a magyar történelmet, a szerencsétlen magyar nép embertelen elnyomásáról, állati nyomorúságáról, folytonos éhezéséről, megkínzásáról, üldözéséről és az uralkodó dölyfös nemesség pazarlásáról, bőségben való hallatlan dobzódásáról találok benne panaszokat. A földmivelő nép viseli a terheket, harcban megvédi, békében fenntartja az államot, eltartja a királyt, egyházat, vármegyét, nemességet. És mi a jutalma ezekért? Szerezhet talán magának vagyont, kap legalább tisztességes megélhetést, nem kell élve elvesznie, nem kell házatlanul más hont keresnie, kap talán oltalmat, védelmet az államtól, iskoláztatást, jó közegészségügyet, közigazgatást? Nem! Ellenben ezer éven át kapott derest, koplalt szüntelen. Ezer éven át a nép jutalma az volt, amit Berzsenyi így fejezett ki Kazinczyhoz írott levelében: „Annyi millió földmivelő között alig látunk olyanokat, kik valami szerencsés környezet által a szégyenségből kivergődnek; olyanokat ellenben, akik minden hiv izzadások mellett is inkább elszegényednek s ha megválnak vagy kolduskönyérre jutnak, vagy durva gyermekeik kinzott zseléirevé nyomorodnak, fájdalom, igen sokat láthatunk.”

Akik nem bírták ki embertelen sorsukat, megszöktek, ha tehettek. Cserei Miklós írja a XIX. század elején Erdélyből: „Innen a nép csoportosan takarodik ki Moldvába. Mindent elkövetünk, hogy tartóztassuk de nincs sikere. A régi kötelek el vannak szaggatva, — az erőszakos tilalom is keveset fog. — Sok rossztól lehet tartani.” Pedig akkor még a jobbágyntézmény érintetlenül állt, a rőghöz kötött jobbágyon nem a Darányi-féle rabszolgatörvényrel uralkodtak, nem csendőr-szuronyal és piszkos börtönnel, hanem deressel, mogyorópálcával, akasztófával, kerékbotöréssel. A jobbágyosság állati szenvedéseit megszanó néhány műveltebb ember fel is emelte szavát a lelketlen visszaélések ellen.

„Jut az idő, — írja tudós Horvát István 1809-ben, — hogy konstitúciónak szennyeit nálunk is lemossa az emberiség s könnyebben pihegtessük a mindenféle embereket tápláló földmivelőket. Így nem félhetne a magyar nemes in-

kább jobbágyától, mint az ellenség pusztításaitól.”

Vajjon meghallgatta a magyar állam, a magyar uralkodó osztály az idő intelmét? Vajjon lemosták immár nálunk is konstitúciónk szennyeit? Vajjon könnyebben piheg-het a mindenféle embereket tápláló földmivelő a XX. században mint az előző ezer esztendőn keresztül?

A tíz századon át jogilag elnyomott, vagyoniilag szegény, szellemileg elmaradt paraszt néposztály: jogilag szabaddá, vagyonosabbá, értelmesebbé, egészségesebbé lett-e a XX. században?

Elismerték-e immár hazánkban is a gazdasági és szellemi munkát, — Széchenyi, Eötvös, Deák kívánsága szerint, „Olyan nemeslevélnek, hogy e modern nemeslevél jogcímén résztvehessenek hazájok sorsának intézésében és jognak, teherben egyenlők legyenek a történelmi nemeslevél alapján uralkodó rétegekkel”?!

A hivatalos statisztikai szerint, 2 millió 200 ezer husz évnél idősebb férfimunkásból szavazati joggal bír ma 48,111, azaz 2 százalék; a kis vagyonu kis polgári osztályban 774 ezer férfiből szavazó 127 ezer, azaz 16 százalék. Ellenben a vagyonos osztály adja az összes szavazók 82 százalékát, habár számszerint óriási kisebbségben van is. Ime a magyar állam modern demokráciája!!!

A vagyoni, kereseti és teher megosztással is hasonlóképpen állunk, A nép „hiv izadásának” keserves keresetét ma is zsebre teszi néhány ezer bőségben élő dologtalan, míg a dolgos nép nyomorog, vagy százezerenkint takarodik ki a magyar hazából, mint állandóan tette ezer éven át. Nem is lehet az másként.

A századholdnál nagyobb termőföldet bíró földesurak száma Magyarországon csupán 13,058 és van még hozzá 3809 bérlő. Ez a 13,058 földesur birtokolja Magyarországot termőterületének felét, vagyis 19 millió hold földet.

Vagyis több mint 13 millió földmivelő nép közül 13 ezer birtokolja Magyarországot felét, míg egy talpalatnyi földje sines több mint 11 millió embernek!?

Természetesen a földbirtokosok teszik zsebre a föld jövedelmének tulnyomó részét is. A magyar földnek összes jövedelmét újabban 5000 millió koronára becsülik. Ebből a földmivelő munkásság nagy tömegének jut mintegy 5—600 millió korona. Állami földadóra és községi adóra befizetne 100 millió koronát s mintegy 500 milliót fordítanak beruházásra, trágyásra stb. És a jövedelem kétharmadát, vagyis 3700 millió koronát zsebre vágja a földbirtokosság és pedig a 3700 millióból legalább 2500 milliót, mint tiszta jövedelmet vág zsebre az a 13 ezer földesur, aki a termőföldnek felét birtokában tartja.

Tessék összevetni a földmivelő munkáscsaládok millióira jutó 200—300 korona évi összes jövedelmet, s a néhány ezernyi nagyurak száz meg száz milliókra rugó jövedelmét!!!?

Am azt venné az ember, hogy ha a birtok elosztásnak ezen égrekiáltó aránytalansága meggátolja azt, hogy a földmivelő nép milliói tisztességes keresethez jussanak, az állam alkalmat ad a megélhetésre legalább az ipari foglalkozásokban...

Magyarországon ipari foglalkozásból él 2.600,000 ember és pedig ebből 1.155,000 ember kereső iparos. A kereső iparosok közül önálló iparos 381 ezer, a többi pedig segéd, akik együttes 469,559 ipari vállalatban dolgoznak. Az ipari vállalatok közül 467 ezer dolgozik segéd nélkül és husznál kevesebb segéddel. Ezen ipari vállalatok összes tiszta jövedelme évente 200 millió korona körül van, Ebből a kétszáz millióból kell megélnie a husznál kevesebb segédet, vagy semmi segédet nem tartó kisiparosnak, továbbá 465 ezer iparossegédnek és ezek családtagjainak, tehát mintegy másfél millió embernek.

Ellenben, a legújabb statisztikai felvétel szerint van Magyarországon 2261 gyáripari vállalat, vagyis olyan, amely legalább husz és több segéddel dolgozik. A gyáripari statisztika szerint 1904-ben ezek a gyárak 1367 millió korona értéket termeltek. Ebből az 1367 millióból feldolgozott nyersnyagra kiadtak a gyárosok 684 milliót tüzelő anyagra, erőfejlesztő anyagra, gépközpárra, renoválásra mintegy 115 millió koronát. Maradt tehát fent még 567 millió korona, amiből fedezniök kellett a munkabért. Mivel a 2261 gyárban dolgozott összesen 232 ezer alkalmazott és a kereskedelmi ministerium hivatalos számítása szerint a gyári munkások és tisztviselők együttes átlagos évi keresete 700 korona, így az 567 millióból: a munkabérekre etott 161 millió korona.

Tehát 406 millió korona tiszta jövedelmet eltett a 2261 gyár tulajdonosa, maximum négyezer család! Ebből a tömördek pénzéből alig kap az állam mindenféle adók révén 60—70 milliót. Mert a kereseti adó kétharmadát, mint fogyasztási adók és illetékek negyötöd részét, itt is a kiskeresetű iparosok s munkások fizetik, mint a földado többsége is a kisgazdakat nyomja.

A harmadik nagy kereseti ágban, a bányászat-kohászatban van 203 vállalat, 513 tulajdonossal és 60 ezer munkással. Ez az 513 tulajdonos, — a só nélkül, — évente mintegy 120 millió korona értéket termel, amelyből a bányamunkásoknak, alkalmazottaknak jut 36 millió korona és a tulajdonos tőkésék zsebébe vándorol 60—70 millió korona tiszta haszon az ő magán vagyonuk gyarapítására.

Ugy állunk tehát a vagyoni megosztással Magyarországon, hogy a föld összesjövedelméből eltesz 2500 millió korona tiszta hasznot 13 ezer földesur, míg 1200 millió korona jut 1.800,000 kisbirtokosnak, 3 milliót meghaladó családtagjainak; és 500—600 millió koronát kap a 7 milliót meghaladó földmivelő munkásság és család-tagjai.

Az ipar jövedelméből másfélmillió embernek jut 200 millió korona, a 291 ezer gyári és bányászati munkásnak s ezek családjaire esik 197 millió korona, Ellenben a fölthető legrosszabb esetben 4600 gyáros és bányástulajdonos családúak jut a munkások keresetéből 470 millió korona tiszta haszon.

Ehhez az eredményhez reális számítás utján jutottunk s ennél a valóság rosszabb a munkások rovására.

Ennek a vagyoni megosztásnak védelmére használják föl az állam katonai erejét, az ő bitortlott hasznuk érdekében küldenek szuronyt, golyót, szolgabiroi brutalitást, akasztanak sajtópert és börtönbüntetést a nép jólétéért küzdő, a munkásság öntudatát ébresztgető férfiak nyakába. A keveseknek ezen bitortlott jogi, vagyoni, társadalmi, állami kiváltságairól a népmilliók vérlázító jogfosztottságáról, éhség-béreiből, szívetfacsaró nyomorúságáról állítják ok azt, hogy ez „jog egyenlőség,” hogy ez nem osztályállam, nem önző osztályuralom.

Erről az ezer esztendő galádságról írja naponta ezer meg ezer tudatlan, de jó pauszáléval jutalmazott ujság: „Uj korszak,” de a bajok orvoslására ez az új korszak nemcsak semmit nem tesz, hanem orvoslásra nem is gondol, mert a saját zsebére, a saját pezsgőjük, kaviárjuk, kártyapénzük, esztelen pazarlásuk költségeinek megrövidítésére az uralkodó osztályok nálunk soha de soha nem voltak megnyerhetők.

S mialatt a parlament s a pártok vezetői, mágnások, papok, iparos bárók, plutokraták, képviselők fonják-szövik az ő érdekeiknek, kicsinyes gondolataiknak, üres divatjaiknak pókháló szövétét: a távolban vihart hozó felhők tornyosulnak. A fenyegető vihar távoli moraja már néha-néha fel is hangzik a szociális levegőben: zugolódás azok közül, akiknek nincs elég, hencegve fenyegető dicsekvés azoktól, akiknek túl sok jutott; és

morgó panasz tör ki azokból, akiket felbőszít a kevesek dözsölő részegsége akkor, mikor a milliók szomjuságtól, éhségtől sorvadznak.

A gazdasági és társadalmi kérdés lassan, de állandóan nyomul fölfelé s habár elfeledték is évtizedeken át az ország urai és vezetői; ha meg nem előzik, mint tomboló vihar fog előtörni, pókhálóként söpörve el a pártok és vezetők fontoskodó „mélyseges nagy politikáját”, hogy végre kivívja megoldását az igazság, amelyet sem elnémitani sem vasra verni, sem agyontiporni nem lehet.

H I R E K.

Törvényhatósági gyűlés.

Csanádvármegye törvényhatósági bizottsága hétfőn tartotta rendes évne yedes gyűlését. A gyűlés a tisztújítással kezdődött. A tisztújítással lapunk már az előző számban bővebben foglalkozott. Tényleg azok lettek megválasztva kiket a család kegye már jövele behelyesített eddig is a megüresedett hivatalokba. Így árvaszéki elnök lett Haász Sándor, ülnökök dr. Petrovics Mihály és dr. Bánffy József. Nagylaki szolgabíró pedig Glatz Béla lett.

A kórház építési költségei tudvalevőleg nem nyertek fedezetet az előirányzott költségvetésben s így 90000 korona maradt fedezetlenül, mely összeg felvételére megbízott az alispáni hivatal. A törvényhatósági ülés ezen a gyűlésen bővebben foglalkozott socialis ügyekkel, így a munkáslakások építésének ügye is szőnyegre került. Az építkezés 320000 koronába fog kerülni mely összeg felvétele miatt a tárgyalások több pénzintézettel megindultak, de eredményre csak az Arad—csanádi takarékpénztárral folytatott tárgyalások vezettek, valószínűleg innen is fog a szükséges összeg felvétetni. Az építés a tavasz folyamán kezdetét veszi. Örömmel regisztráljuk ezt, mert a munkásság ügyének előbbre vitele mindenkor örömmel töltheti el minden humanusban érző ember szívét. Amde nem tehetjük ezt akkor, mikor a törvényhatóság az állandó választmány nemes intencióktól vezetett határozatát elvetette. A dolog ugyanis úgy áll, hogy Pest vármegye feliratot küld a kormányhoz, hogy aratósztrájk esetén a gazda közönség a katonaságot igénybe vehesse. Az állandó választmány socialis szempontból nemes határozatot hozott amennyiben ezt a határozatot mint a munkásság érdekeit sértőt elvetni illetve felette napirendre térni indítványozta. Haász Antal borkabátos ur állott fel ekkor és magyarul kezdte a földbirtokosok régi nótáját, a munkásság akkor áll elő követelésekkel mikor az egész évi termést egy esetleges strike megsemmisíthet, hogy kell a gazda társadalom érdekeit is védelmezni különben elpusztulnak az ezerholdások. Nos Haász ur, mi jobb tanácsot adunk önnek, minthogy a katonaság végezze el az aratást, fizessen ön olyan munkabéreket, melylyel a munkásság megelégszik, biztosítjuk, hogy tisztességes munkabérek mellett nem fog strájkolni egy munkás sem.

A közgyűlés Haász Antal érveselését elfogadta és pártolólággal terjeszteti Pest megye indítványát tovább. Oh jó urak, az önök socialis terveit halomra dönti egy ily határozat. Naiv gazdák voltak azok, kik azt hitték, hogy a katonasággal való aratás kevesebbe kerül, mintha teljesítenék a munkásság követeléseit. Vagy talán a munkásság mozgalmait óhajtják ezzel letörni?

Oh erre nagyon gyenge az urak határozata. A munkásság mozgalmát diadalmasan nyomul előre és azt roszakarat és buta határozatok pártolása, avagy hozása utjában meg nem állíthatják. Méltányosság, tisztességes munkabér, humanizmus — ezek legyenek

fegyvereik de nem a katonaság, mely előbb vagy utóbb Önöket is megfogja emészteni.

Makó város böles határozatait egyre másra feloldotta a törvényhatóság. Több község költségvetésének és számadásainak előterjesztése után az ülés véget ért.

— **Főispáni vizsgálat.** Nánay Tamás Csanádvármegye főispánja tegnap megvizsgálta a városi köz- és gyámpénztárakat és az ügykezelést rendben találta. A többi városi hivatalok főispáni vizsgálata folyamatban van.

— **Makó egészségügye a mult hónapban.** Dr. Paku Imre városi főorvos tegnap terjesztette be a tanáchoz az elmúlt hó közegészségügyi statisztikáját. A terjedelmes jelentés szerint a mult hóban született 95 egyén, 44 férfi, 51 nő, meghalt 55 egyén, 33 férfi, 22 nő, a természetes szaporodás az elmúlt hóban 40 volt. Uralkodó betegség a mult hóban a légzőszervek hurutos megbetegedései és izületi lobok voltak. Börtön és vágóhid megfeleltek az egészségügyi követelményeknek. A szegedi állami gyermekmenhely makói kitelepített lelencei is egészségesek voltak. Az orsz. betegsegélyző alap terhére 185 esetben rendeltek ingyen gyógyszert. Az egészségügyi állapot általában véve kielégítő volt.

— **A városi téglagyár költségvetése.** Makó város téglagyárának költségvetését ma terjeszti be Pák Kálmán gazdasági tanácsnok. A költségvetés szerint az idei bevétel 56500 koronában, míg a kiadások 54010 koronában vannak felvéve. A tiszta nyereség tehát 2490 korona. Biz ez nem sok egy ilyen nagy vállalatnál. Ha a magánosok által fentartott téglagyarak is csak ennyit jövedelmeznének akkor csak talán fel sem állanának. A költségvetés szerint ez idén 2,000,000 drb téglát égettetni és áruk 1000 darabonként 28 korona lesz. Az ár-emelkedést a gazdasági tanácsnok a munka bérek és nyersanyagok abnormis áremelkedésével indokolja.

— **Uj ügyvéd.** Dr. Dedinszky Béla fővárosi ügyvéd a mai nappal irodáját Budapestről Makóra helyezte át. A szegedi ügyvédi kamara az új ügyvédet 106—1907. sz. alatt az ügyvédek lajstromába iktatta.

— **Agyonrugta a ló.** Mészáros Károly makói béres gyereket amint tegnap délután lova körül foglalatzkodott lova úgy fejbe rugta, a szerencsétlen gyermek rögtön szörnyet halt. A béres gyermek holttestét a rendőri vizsgálat megejtése után felboncolták. Temetése holnap délután lesz.

— **Bezárt iskola.** A városi főorvos az aradi utcai Nagy Gábor féle iskolát, miután úgy a növendékek között, mint a tanító családjában kanyaró megbetegedések előfordultak, 12 napra hatóságilag bezáratta.

— **Katonaságot Makónak.** Löwenbach Benedek városi képviselő indítványt nyújtott be tegnap a képviselőtársasághoz, hogy a törvényes fellátásán kívül, kérelmezze a város egy zászlóalj gyalogságnak Makón leendő elhelyezését. Indítványát azzal okolja meg, hogy ezáltal a város ipara és kereskedelme sokat nyerne. Biz az meglehet.

— **A pusztító betegségek elleni harcban** a világ legkiválóbb orvosai egyesülnek. E betegségek sorában az első helyet az

Epilepszia, (nyavalyatörés) foglalja el. E bajban szenvedőknek vigaszul szolgálhat azon értesülésünk, mely szerint egy magyar orvos e betegség ellen új és hatékony gyógyító módszert alkalmaz, amelyért már a külföld is méltó elismerésben részesítette. Ez orvos Dr. Szabó Sándor Budapest, V. Alkotmány u. 5; ki készséggel nyújt felvilágosítást mindazoknak, kik gyógyító módszere segélyével e súlyos bajtól szabadulni óhajtanak.

— **Hivatalos vizsgálat** a makói zálogintézetben. Az elsőfoku iparhatóság tegnapelőtt vizsgálatot tartott Dominus Dávid zálogintézetében, a zálog üzlet összes üzleti könyvei, nemkülönben a betét tárgyai megvizsgáltattak és minden tekintetben pontosság és rend találtatott.

Csarnok.

Erkölc és vallás.

Nemcsak papok, hanem papagáj-politikusok is fennen hirdetik, hogy a vallást ápolni kell, mert az a jó erkölcs alapja. Hány ezer ember fogadja el bírálat nélkül ezt a szállóigét tiszta igazság gyanánt! Pedig hát baj van a kréta körül. Nem akarok most rámutatni arra a furcsaságra, hogy a különböző és egyazon vallások is mely elmentés, sőt mily borzasztó erkölcsöket teremtettek, csak a magát legfőbb erkölcsörnek tartó kath. egyház kulisszatitkaiból kívánok egyetmást elmondani. Az V. században Alexandriában tanított egy híres nő, Pythia, számtant. A papoknak nem tetszett szabadulni irányba, egyszer meglesték, behurcolták a templomba és az Oltáriszentség előtt agyonverték. Az első nyilvános házakat IV. Sixtus pápa építtette Rómában 1475-ben és évenként 30.000 aranyat zsebelt belőlük. Friedrich tanár a vatikáni zsinatról írt Naplójában említi, hogy a theológia marolis egyik tanára még 1870. is tartott kizárólag a papok számára nyilvános házat. Nyilván bizonyosság ez arra, hogy a hatodik parancsnál „Ne paráználkodjál, erősebb a természet szava és a pénz szagtalanágáról szóló példabeszéd. A papokkal telt egyházállamban IX. Pius alatt 1850-ben 1000 törvényes gyermekre 2560 törvénytelen esett. Az Egyesült-Államokba vándorolt 100,000 svájci, norvég és dán közül 5.8 százalék volt gyilkos, míg a hithű 100,000 olasz közül 58.1 százalék. Hogy miért érték el a buzgó vallásos olaszok ily szép rekordot, mégint a statisztikai árulja el. A svájci, dán és norvég bevándorlók közül összesen csak 420 volt analfabéta, még az olaszok közül 51660. A műveltség eldobatta a tört, a vallás hívője kezében hagyta. Az eskü szentségére hivatkoznak az ultramontánok s a kevésbé gondolkodók is eltöprengenek, mi lesz az eskü vallás nélkül. Hát, kérem, a vallási eskü egyáltalában semmi. Éppenséggel nem alkalmas az igazság kiderítésére. A vallás tanításaiban jártas ember, ugyanis a legnagyobb kedélyességgel kijátszhatja az eskü szentségét. Hogy hogyan? A vallás-erkölcs raffinált utmutatása, a jezsuita probabilitizmus szerint. Kevesen ismerik ezt a közveszélyes tant. Lényege igen egyszerű. Fenszóval esküszöm valamire, de eskümet nem arra vonatkoztatom. amit mondom, hanem arra, amit gondolok. Pl. a férj gyanakszik feleségére. Egyszerűen megkérdezi tehát, nem követte-e el házasságtörést. Az asszonynak csakugyan volt vagy van valakivel viszonya. És mégis a jezsuita probabilitizmus szellemében megesküszik a férjének, hogy nem t. i. arra gondol, hogy nem tud olyan bünéről, amivel férje előtt vádolhatná magát. Az agyafurt kitérő válaszzal megnyugtatta az eskü szentségében bizó férjét és feloldozást kap az egyháztól is, mert hisz amire eskü-

dött, igaz volt. A valláserkölcis szerint tehát hazudni nem, de csalafintasággal élni nagyon is szabad. Erről a probabilitásról majd máskor többet. Az egyháznak azt az erkölcsös felfogását, hogy a pogánynak tett eskü nem kötelez, mi magyarok nagyon jól tudjuk a várnai ütközet történetéből. A pápaság gyilkosságban való részvételét az inkvizíciókon kívül a Bertalan éj is kétségtelenül bizonyítja. Nos és ez az egyház nem elűszk meg a meghódított területek megtartásával, romlott erkölcsével más népeket is megmételvez. Itt válik csak nyilvánvalóvá a vallás, főleg az ultramontán erkölcs romboló hatása. Fridtjof Nansen „Eskimoleben“ című művében leírja a missionáriusoktól eszkimók, közt végzett pusztítást. A grönlandi eszkimók, sem istenről, sem ördögről nem tudnak, tulvilági büntetésben vagy jutalomban nem hisznek és mégis becsületes életet élnek. A felebaráti szeretetet páratlan önfeláldozással gyakorolják. A missionáriusok beviszik most közéjük a felekezeti gyűlölséget. A háborút undok embergyilkosságnak minősítik: a missionáriusok isten nevében megáldott hadseregekről beszélnek nekik. Az eszkimók a nemi ösztön természetes kifejtésének hívei, a törvénytelen gyermekek fogalmát nem ismerik, a leány-anyát tiszteltben tartják: a missionáriusok a természet befajzását, megvetését, bűnösnek becsületesebb és hasznosabb, még a haruspex kollegium tagjai sem tartják — egymás között.

Az egyház és az ördög. A műveltség nagyon alacsony fokán álló emberek a csapásokat rossz szellemnek művének szeretik tartani. És csudás dolgokat tulajdonítanak neki. A kereszténységben az ördögnek jutott ez a szerep. Krisztusnak még nem volt dolga ördöggel. Felemlítik ugyan erre az ördögtől való megkíséttetését. Az összehasonlító vallástudomány azonban kimutatta, hogy ez az epizód a Budháról szóló legendából került az evangéliumba. Budhát is megkísétti Mára, a gonosz szelleu, a földkerekségét igéri neki, hódolat fejében, de Budha épp oly állhatatos marad, mint 600 évvel később Krisztus. Igen ám, de Krisztus ördögöket üzött, ördögtől megszállott embereket gyógyított. Harnack, a kiváló berlini teológiai tanár Das Wesen des Kristentumes című munkájában ezt is megmagyarázza. Nem kell itt ördögökre gondolunk. Azon kor tudománya sok betegséget tényleg ördöggel való megszállással magyarázott. Mi sem természetesebb, hogy sok hiszterias ember szintén ebben a bajban képzelte magát. Krisztusnak egész könyezetétől elűtő hatá-

rozott fellépése elég volt ilyeneknél a gyógyításhoz, a beteg képzeletében létező ördög kiűzéséhez. Az ilyen szuggerálással való gyógyítás ma is napirenden van, ha nem vádolják is magukat a betegek ördög-cimborasággal. Bezzeg megfélekedezett erről az egyház és komolyan vette az ördögöt. IX. Gergely pápa Vox in Roma c. bullájában izgatott szavakban kívánja azok halálát, akik „béka és kandur alaku ördöggel kemencenagyságúvá“ fuvatják fel magukat. Aguinói szt. Tamás, kinek műveit a bibliával egytekintélyűnek tartják, az emberi alakot felvevő ördögnek emberekkel való érintkezéséről beszél. A szertartások congrerációja 1888-ban ezt az imádságot írja elő a felsőléziai mezei körmenetek számára:

„Én felszólítalak benneteket, légi szellemek az élő istenre, az igazi istenre, a szent istenre, hogy semmiféle jeget kertjeinkre és mezőinkre ne szórjatok. Én, az isten papja a legszentebb Háromság nevében megparancsolom nektek és a többi ördögnek, hogy birtokainknak ne ártsatok. Hanem hajítjátok a jeget a sivatagokra vagy a tengerekre, ahol embernek és állatnak nem ártanak.

Ime az egyháztól hivatalosan elismert garabonciás diák. Hoensbroeck gróf: „Das Papstthum in seiner social-kulturellen Wirk-samkeit“ című művében a pápaság ördöggel viselt hadakozásának egész sorozatát mutatja be hiteles okmányokkal. És ez a gyermekmeséig sülyedt egyház mondja magát egyedül igazinak egyedül létjogosultnak, ez kívánja tovább gyötörhesse a tanulókat a középkori egyetemnek ilyenféle kérdéseivel: Milyen összefüggésben vannak a meleg források a pokol tüzével.

Hogy prédikálnak Németországban?

Istentelen, vallásgyűlölő a neve nálunk annak, aki elismerve ugyan a biblia szépségét és jelentőségét, de nem szakítja ki az ősi népek irodalmának köréből és az emberiség kincsének nevezi, de csak olyan értelemben, mint például Homeros költeményeit vagy a Niebelung-éneket. A katolikus egyház átokkal sújtja azt, aki nem ismeri el a bibliát Isten megnyilatkozásának, hanem olyan könyvek gyűjteményének mondja, amelyek különböző időben, különböző értékek s melyeknek sem erkölcsi, sem vallási értéke nem egységes. Kiatkozza, azt, aki rámutat arra, hogy a bibliában óriási ellentmondások vannak, amelyek megmagyarázhatatlanok, ha igaz az, hogy a bibliát Szent-

lélektől sugallott emberek irták. Miudezek a dolgok, amelyekről nálunk még a művelt laikusok sem igen mernek beszélni, még kevésbbé ezeket hangosan vallani és hirdetni mind ezek Nyugat-Európában már a művelt papságnak közkinésévé lettek és a keresztény egyházak szószerkei is találunk hirdetőkre, bizonyosságul annak, hogy a lélek benső, mély vallásos érzése egyáltalán nem függ elavult tudásukkal ellentétes dogmától. Igen érdekes képviselője a bátor, harcos, tudni és gondolkodni merő papoknak Kalt-hof Albert, a nem rég eltűnt brémai lelkész, aki „Religiöse Weltanschauung“ címen tette közzé a brémai Szent-Márton templomban elmondott hitazonoklatait. Prédikációjának egyikében a biblia kérdését veszi boncoló kés alá és többek között ilyeneket mond: A bibliában a hitnek majdnem annyi alakjával találkozunk, ahány könyve van és a hitnekdezen alakjai nemcsak külsőségekben és mellékes dolgokban térnek el egymástól, hanem a vallás alapvető kérdéseiben is. Istent durva érzéki módon fogva fel egyik helyen és e pontokon nincsen semmi különbség a biblia hite és a pogány vagy természetimádás között, másutt meg olyan szellemi tulvilági módon szól róla, hogy az Isten fogalom körülhatárolt volta is már-már beolvad az általánosba, a személytelenségbe. Itt látjuk: a bosznak és haragnak istenét a szeretet és könyörületeség istene mellett, a külső törvényszerűségekre és lajstromba foglalt erkölcs mellett a nemes és tiszta érzületet. Hát vajjon a biblia Krisztus képei közül melyiket állítsuk hitünk középpontjába; melyik Krisztusban higgyük: abban, aki azt mondja, hogy a törvény egyetlen betűjének sem szabad elmúlnia s hogy meg kell tartani mindazt, amit az irástudók és farizeusok tanítanak, vagy abban a másik Krisztusban, aki a szombat urává tette magát és a törvényeket tömlőnek nevezte, melyet már nem lehet megtölteni új borral. Pál apostol Krisztusában higgyük-e, aki szellem és igazság akar lenni s akit a törvény végének neveznek, avagy a Jézus jelenéseinek Krisztusában, aki a Pál apostol hite szerinti keresztényeket hazugoknak és csalóknak nevezi.

Ily bátor és nyílt szavakkal mutat rá nem a szabadgondolkodó, nem a vallásromboló ember a biblia belső és kibékíthetetlen ellentéteire, hanem rájuk mutat szószerkeiből, istentisztelet közben a pap.

Sok magyar magát szabadgondolkodónak valló embert adnék oda ezért a német papért.

Sírbolt, siremlékkő és szabadalmazott légmentes Műkö-koporsó gyártó intézet Makó,

V A R G A P Á L Váradi-utca.

Tisztelettel tudatom, hogy akik ujítani óhajtják az országban a már elkorhadt fából való siremlékeket, én **Varga Pál** olesóbban szállítok **Műkö siremléket** m é l y e n bevéselt betűkkel, mintha fából állítanák azt újból fel.

Kérem a címre vigyázni!

Nyomatott a kiadótulajdonos Gaál László könyvnyomdájában Makón, 1907.